

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PETI ODDELEK

ZADEVA M. A. proti SLOVENIJI

(pritožba št. 3400/07)

SODBA

STRASBOURG

15. januar 2015

Ta sodba bo postala dokončna v okoliščinah, navedenih v drugem odstavku 44. člena konvencije. Mogoči so uredniški popravki.

V zadevi M. A. proti Sloveniji

Evropsko sodišče za človekove pravice (peti oddelek) kot senat v sestavi:

Mark Villiger, *predsednik*,

Angelika Nußberger,

Boštjan M. Zupančič,

Ganna Yudkivska,

André Potocki,

Helena Jäderblom,

Aleš Pejchal, *sodniki*,

in Claudia Westerdiek, sodna tajnica oddelka,

po razpravi, zaprti za javnost, ki je bila 9. decembra 2014,

izreka to sodbo, sprejeto navedenega dne:

POSTOPEK

1. Zadeva se je začela s pritožbo (št. 3400/07) proti Republiki Sloveniji, ki jo je na podlagi 34. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (v nadaljnjem besedilu: konvencija) pri Sodišču 27. decembra 2006 vložila slovenska državljanka M. A. (v nadaljnjem besedilu: pritožnica). Predsednik oddelka je ugodil prošnji pritožnice, da se njeno ime ne razkrije javnosti (tretji odstavek 47. člena Poslovnika Evropskega sodišča).

2. Pritožnico je zastopal J. Majer, odvetnik iz Maribora. Slovensko vlado (v nadaljnjem besedilu: vlada) je zastopala B. Jovin Hrastnik, državna pravobranilka.

3. Pritožnica je zatrjevala, da je sojenje v zvezi z njenim posilstvom trajalo neprimerno dolgo in ni bilo vodeno s potrebno skrbnostjo.

4. Vlada je bila o pritožbi obveščena 5. junija 2012.

DEJSTVA**I. OKOLIŠČINE ZADEVE**

5. Pritožnica je bila rojena leta 1962 in živi v Mariboru.

6. Na večer 3. novembra 1983 so pritožnico, ki je bila v osmem mesecu nosečnosti in se je z dela vračala domov, napadli trije moški A. M., T. D. in N. T. Zvlekli so jo v avtomobil, odpeljali na oddaljen kraj in jo zapovrstjo posilili.

7. Pritožnica je takoj po dogodku odšla na policijo v Mariboru. Okoli polnoči je policija aretirala omenjene tri moške. Po odredbi preiskovalnega

sodnika so ostali v priporu. 24. novembra 1983 so bili iz pripora izpuščeni. Pritožnica je bila odpeljana v bolnišnico v Mariboru, kjer je bila zdravniško pregledana.

8. 5. novembra 1983 je policija vložila kazensko ovadbo proti A. M., T. D. in N. T. zaradi posilstva. Tri dni zatem je javni tožilec iz mariborskega okrožja zaprosil preiskovalnega sodnika Temeljnega sodišča v Mariboru, da uvede preiskavo.

9. Med preiskavo so bila pripravljena tri poročila o pregledu kraja zločinskega dejanja, trojico obdolženih moških in priče pa je zaslišal preiskovalni sodnik. T. D. in N. T. sta priznala spolni odnos s pritožnico, vendar sta zanikala, da bi pri tem uporabila silo. A. M. je zanikal, da bi imel spolni odnos s pritožnico.

10. 13. marca 1984 so bili A. M., T. D. in N. T. obtoženi hudega kaznivega dejanja posilstva po drugem odstavku 100. člena Kazenskega zakona Republike Slovenije. Nadaljnji postopek je potekal v tajnosti zaradi varovanja zasebnega življenja vpletenih oseb.

11. Prvi narok za sodno obravnavo je bil razpisan za avgust 1988. Narok je bil preložen zaradi odsotnosti A. M. in N. T. Naslednji narok, predviden za 24. februar 1989, je bil preložen zato, ker N. T. ni bilo mogoče vročiti sodnega sklepa. V zvezi s tem je vlada poudarila, da so bili vsi trije moški rojeni zunaj Slovenije in da so Romi. V času dejanja sta dva od njih (A. M. in T. D.) prebivala v Sloveniji, medtem ko je tretji moški (N. T.) prebival drugje na ozemlju tedanje Jugoslavije.

12. 14. decembra 1989 je bil zoper N. T. izdan priporni nalog za čas sojenja zaradi begosumnosti te osebe. N. T. ni bilo mogoče najti in je ostal pogrešan. Zato je bil 25. aprila 1990 zoper njega izdan nalog za prijetje, ki pa ga ni bilo mogoče izvesti. V maju 1995 je sodišče opravljalo poizvedbe v zvezi s prebivališčem vseh treh obtožencev in ugotovilo kraja bivanja A. M. in T. D., ne pa tudi N. T. Narok za 13. oktober 1995 je bil preložen zaradi odsotnosti zagovornika A. M. Ker kraja njegovega prebivališča ni bilo mogoče ugotoviti, je bila obtožnica proti N. T. 26. oktobra 1995 izločena v posebno zadevo.

13. N. T. ni bilo mogoče najti in privedi pred sodišče, nakar je bila leta 2004 proti njemu izdana mednarodna tiralica. Kljub temu je njegovo prebivališče ostalo neznano in 1. oktobra 2008 je bila obtožnica proti njemu opuščena. Mednarodna tiralica je bila preklicana 29. septembra 2010.

14. Glavna obravnava v zadevi proti A. M. in T. D. se je začela 18. novembra 1996 ter se nadaljevala 27. in 30. marca 1998, 29. aprila 1998 in 5. junija 1999. Med 29. novembrom 1995 in 4. marcem 2002 je bilo razpisanih enaintrideset narokov, a so vsi bili preloženi, v glavnem zaradi odsotnosti obtožencev ali njihovih zagovornikov. Od leta 2000 je bilo sprejetih več ukrepov za zagotovitev prisotnosti T. D. na obravnavah, ki ga nekaj časa očitno ni bilo v Sloveniji. Ob koncu leta 2000 je predsedujoči sodnik predlagal pridržanje te osebe v priporu, da se ne bi izogibala

obravnavam na sodišču, vendar je izvensodni senat ta predlog zavrnil in odločil, da bi bilo najprej treba uvesti manj stroge ukrepe, na primer prisilno privedbo.

15. 7. julija 2003 je T. D., ki je bil takrat star petdeset let, umrl. 16. januarja 2004 je bil del zadeve, ki se je nanašala na obtožnico proti njemu, ločen od postopka v teku.

16. Okrožno sodišče v Mariboru je opravilo obravnavi, in sicer 26. maja 2004 in 3. novembra 2004. Sodišče je med drugim zaslišalo A. M., pritožnico, njenega moža in pet drugih prič, prebralo izjave, ki sta jih T. D. in N. T. dala predhodno v postopku, ter pregledalo zdravniška poročila, zapisnik o ogledu kraja kaznivega dejanja, zapisnik o pregledu avtomobila A. M. in različne druge dokumente.

17. 3. novembra 2004 je sodišče izdalo sodbo, v kateri je bil A. M. spoznan za krivega hudega kaznivega dejanja posilstva. Obsojen je bil na dve leti in pol zaporne kazni. Ob določanju kazni, ki je bila pod zakonsko minimalno predpisano kaznijo treh let zapor, je sodišče upoštevalo precejšen časovni odmik od storitve kaznivega dejanja. Ugotovilo je, da so vzroki za zamude v postopkih izhajali predvsem iz obnašanja T. D. in N. T.

18. 10. novembra 2006, po pritožbi A. M., je Višje sodišče v Mariboru razveljavilo sodbo in vrnilo zadevo v ponovno odločanje. Okrožnemu sodišču v Mariboru je naložilo, da preveri, ali je A. M. dejansko storil zadevno kaznivo dejanje ali ga je zgolj poskušal storiti in ali je pritožnico poznal že od prej, kar bi lahko vzbudilo dvome o njeni verodostojnosti.

19. 24. aprila, 15. junija, 14. septembra, 19. oktobra in 6. novembra 2007 je sodišče opravilo naroke, na katerih je zaslišalo pritožnico in več prič. Zadnjega navedenega dne je Okrožno sodišče v Mariboru izdalo sodbo, s katero je A. M. spoznalo krivega za hudo kaznivo dejanje posilstva po drugem odstavku 100. člena Kazenskega zakona Republike Slovenije. Obsodilo ga je na dve leti in pol zaporne kazni ter se ob tem sklicevalo na zelo dolgo obdobje, ki je preteklo po storitvi kaznivega dejanja.

20. Po ponovni pritožbi A. M. 10. julija 2008 je Višje sodišče v Mariboru še znižalo njegovo obsodbo na leto dni zapor ob sklicevanju na pretečeni čas, mladost A. M. (21 let) v času dogodka, dejstvo, da po tem ni bil obsojen za nobeno kaznivo dejanje, njegovo poslabšanje zdravja in to, da je imel odraščajočega otroka. V preostalem delu je potrdilo sodbo Okrožnega sodišča v Mariboru.

21. A. M. je vložil zahtevo za varstvo zakonitosti, ki jo je Vrhovno sodišče 3. septembra 2009 zavrnilo.

22. Medtem je pritožnica 28. julija 2009 sprožila pravdni postopek proti A. M. z zahtevo za odškodnino v višini 50.000 evrov (EUR) zaradi nepremoženjske škode, ki jo je utrpela zaradi posilstva, ugotovljenega v pravnomočni kazenski sodbi.

23. 31. marca 2010 je sodišče izdalo zamudno sodbo. 18. maja 2010 je A. M. vložil pritožbo ob trditvi, da ni bil pravilno vabljen na sodišče.

Obravnava je bila 6. novembra 2010. 23. decembra 2010 je sodišče odobrilo ponovno obravnavo in stranki pozvalo na narok 31. marca 2011. Vendar je bil ta narok na prošnjo obtoženčevega zagovornika preložen na 24. maj 2011. Tega dne sta stranki dosegli sodno poravnavo, po kateri je moral A. M. plačati pritožnici 15.000 EUR (v več obrokih). Pravdna zadeva je bila s tem končana. Pritožnica je navedla, da do zdaj ni prejela nobene odškodnine.

II. UPOŠTEVANA DOMAČA ZAKONODAJA

A. Veljavna kazenska zakonodaja

24. V času dogodka je bila veljavna kazenska zakonodaja Kazenski zakon Socialistične Republike Slovenije iz leta 1977. 100. člen tega zakonika, ki je opredelil kaznivo dejanje posilstva in se je uporabljal v zadevnem postopku, je določal, da je bila za to kaznivo dejanje predpisana minimalna kazen treh let zopora.

25. Drugi odstavek 286. člena Zakona o kazenskem postopku določa, da mora predsedujoči sodnik razpisati prvo obravnavo najpozneje v dveh mesecih po prejemu obtožnice. Če tega ne stori, mora o tem obvestiti predsednika sodišča, ta pa mora ukreniti, kar je potrebno, da se razpiše obravnava. Določba s tem učinkom je bila vključena tudi v prej veljavni Zakon o kazenskem postopku iz leta 1977.

B. Veljavno civilno pravo

26. 148. člen Obligacijskega zakonika, ki ureja odgovornost pravnih oseb za škodo, ki jo povzroči eden od njihovih organov, kar velja tudi za določitev odškodninske odgovornosti države za povzročeno škodo, določa, da pravna oseba odgovarja za škodo, ki jo njen organ povzroči tretji osebi pri opravljanju ali v zvezi z opravljanjem svojih funkcij.

27. V skladu s 179. členom Obligacijskega zakonika, ki je zakonska podlaga za dodelitev odškodnine za nepremoženjsko škodo, se odškodnina lahko dodeli za kršitev osebnostnih pravic posameznika, če okoliščine primera, zlasti pa stopnja in trajanje s tem povzročene prizadetosti in strahu, opravičujejo dodelitev.

PRAVO

I. ZATRJEVANA KRŠITEV 3. IN 8. ČLENA KONVENCIJE

28. Pritožnica se je v skladu s 3. in 8. členom konvencije pritožila, da tožena država z zavlačevanjem kazenskega postopka proti njenim domnevnim posiljevalcem v petindvajsetih letih ni zagotovila učinkovitega sistema pregona in sojenja za kaznivo dejanje, ki je bilo storjeno zoper njo. Sklicevala se je tudi na prvi odstavek 6. člena in 13. člen konvencije ter navedla, da ji je bila v tem postopku kršena pravica do sojenja v razumnem roku.

29. Vlada je to trditev izpodbijala.

30. Ob upoštevanju, da se glavni poudarek pritožnične pritožbe nanaša na pomanjkanje hitrosti domačih organov pri vodenju kazenskega postopka v zvezi s spolnimi kaznivimi dejanji, ki so bila storjena zoper njo, Sodišče meni, da je ta njen očitek treba preučiti v skladu s 3. in 8. členom konvencije, ki se glede tega glasita:

3. člen

"Nikogar se ne sme mučiti ali nečloveško in ponižujoče z njim ravnati ali ga kaznovati."

Prvi odstavek 8. člena

"1. Vsakdo ima pravico do spoštovanja svojega zasebnega ... življenja ..."

A. Sprejemljivost

1. Nesprejemljivost *ratione temporis*

31. Vlada je poudarila, da je Slovenija ratificirala konvencijo 28. junija 1994 in da je bilo veliko postopkovnih korakov v zvezi s predmetnim kazenskim sojenjem narejenih pred tem datumom. Poleg tega je prišlo do dogodka mnogo let pred navedenim datumom. Po mnenju vlade je bilo merilo resnične povezave med zadevnim dogodkom in začetkom veljavnosti konvencije precej ohlapno, vendar se je vlada vzdržala stališča do tega, ali so omenjeni postopkovni koraki ta primer izključili iz časovne pristojnosti Sodišča. Kljub temu je poudarila, da konvencija ni bila zavezujoča za Slovenijo v zvezi z dejanji ali dejstvi, storjenimi oziroma povezanimi s stanjem, ki je prenehalo pred 28. junijem 1994.

32. Sodišče ponovno poudarja, da se njegova pristojnost *ratione temporis* nanaša samo na obdobje po dnevu, ko je tožena država pogodbenica ratificirala konvencijo in njene protokole. Po ratifikaciji mora biti ravnanje države v skladu s konvencijo ali njenimi protokoli, naknadna dejstva pa spadajo v pristojnost Sodišča tudi, če so le podaljšek že

obstoječega stanja (gl. na primer zadevo *Almeida Garrett, Mascarenhas Falcao in drugi proti Portugalski*, št. 29813/96 in 30229/96, 43. odstavek, ESČP 2000-I).

33. Glede procesnih obveznosti, ki zavezujejo države pogodbenice, Sodišče ugotavlja, da so nakazane v različnih smiselnih delih konvencije (gl. na primer zadevo *B. proti Združenemu kraljestvu*, 8. julij 1987, 63. odstavek, serija A št. 121; *M. C. proti Bolgariji*, št. 39272/98, 148. do 153. odstavek, ESČP 2003 XII, in *Ciper proti Turčiji* [VS], št. 25781/94, 147. odstavek, ESČP 2001 IV), kjer se je to štelo kot potrebno za zagotovitev, da pravice, zajamčene v konvenciji, niso teoretične ali navidezne, temveč praktične in učinkovite (*İlhan proti Turčiji* [VS], št. 22277/93, 91. odstavek, ESČP 2000 VII). Sodišče predvsem razlaga 2. in 3. člen konvencije ob upoštevanju temeljne narave teh pravic tako, da vsebujeta procesno obveznost izvedbe učinkovite preiskave domnevnih kršitev vsebinskega dela teh določil (*Ergi proti Turčiji*, 28. julij 1998, 82. odstavek, *Poročila o sodbah in sklepah* 1998-IV; *Mastromatteo proti Italiji* [VS], št. 37703/97, 89. odstavek, ESČP 2002-VIII; *Assenov in drugi proti Bolgariji*, 28. oktober 1998, 101. do 106. odstavek, *Poročila* 1998-VIII; in *Šilih proti Sloveniji* [VS], št. 71463/01, 153. odstavek, ESČP 2009).

34. Poleg tega je Sodišče že razsodilo, da je procesna obveznost izvedbe učinkovite in hitre preiskave v skladu z 2. členom konvencije ločena in avtonomna obveznost, ki je za državo lahko zavezujoča tudi takrat, ko se je vsebinsko dejanje zgodilo pred kritičnim datumom (glej *Šilih*, navedeno zgoraj, 159. odstavek, in pred nedavnim *Janowiec in drugi proti Rusiji* [VS], št. 55508/07 in 29520/09, 141. do 150. odstavek, 21. oktober 2013). Da bi se taka procesna obveznost uveljavila, je ali bi bilo treba precejšnji del preiskovalnih ukrepov, ki jih nalaga ta določba, uvesti po kritičnem datumu (glej *Janowiec in drugi*, 142. odstavek). Tako je Sodišče uporabilo to načelo pri zadevah, nanašajočih se na smrti, ki so jih povzročili posamezniki (glej *Lyubov Efimenko proti Ukrajini*, št. 75726/01, 63. odstavek, 25. november 2010, in *Frandeş proti Romuniji* (dec.), št. 35802/05, 17. maj 2011). Nazadnje je Sodišče v zadevah *Tuna proti Turčiji* (št. 22339/03, 58. odstavek, 19. januar 2010) in *Stanimirović proti Srbiji* (št. 26088/06, 28. odstavek, 18. oktober 2011) ugotovilo, da načela, določena v zadevi *Šilih*, podobno veljajo za procesno obveznost opravljanja preiskave po 3. členu.

35. V tej zadevi Sodišče ugotavlja, da se pritožba pritožnice o neizpolnjevanju procesnih obveznosti, ki izhajajo iz 3. člena, nanaša predvsem na domnevno čezmerno trajanje kazenskega postopka proti A. M., T. D. in N. T. v zvezi s posilstvom, ki se je zgodilo leta 1983, tj. enajst let pred začetkom veljavnosti konvencije za Slovenijo 28. junija 1994. Kljub temu so državni organi potrebovali še nadaljnjih petnajst let po ratifikaciji konvencije, da so opravili sojenje, pri katerem se obravnave vse do začetka veljavnosti konvencije niso niti začele. Precejšnji del postopka, ki je zajemal dolgo obdobje, je torej potekal po kritičnem datumu. Poleg tega pritožbe

pritožnice zaradi neizvedbe učinkovitega in hitrega kazenskega postopka države spadajo večinoma v ta čas. Glede na navedeno Sodišče ugotavlja, da zatrjevana postopkovna kršitev 3. člena spada v njegovo časovno pristojnost in da je zato pristojno preučiti ta del pritožbe v zvezi z dogodki, kolikor so se zgodili po 28. juniju 1994.

~~363636.~~ Toda v zvezi s pristojnostjo Sodišča *ratione temporis* po 8. členu konvencije je ugotovljeno, da je v zadevah, kakršna je ta, pri kateri se pritožbe pritožnice omejujejo na učinkovitost preiskave in/ali na sojenje in pri čemer 3. člen zagotavlja zadostno zakonsko podlago glede dolžnosti države, da opravi tako preiskavo in/ali sojenje zaradi kršitve telesne neokrnjenosti posameznika, Sodišče že presodilo, da ni potrebno odločanje o tem, ali se njegova časovna pristojnost razširja tudi na vprašanja, ki se urejajo po 8. členu (glej *P. M. proti Bolgariji*, št. 49669/07, 58. odstavek, 24. januar 2012). Zato se bo Sodišče omejilo na odločanje o tem, ali je bil z dogodki, zoper katere je bila vložena pritožba, kršen postopkovni vidik 3. člena konvencije.

2. Ugovor vlade o neizčrpanju notranjepravnih sredstev

37. Vlada je ugovarjala, da pritožnica ni izčrpala notranjepravnih sredstev, ker ni vložila odškodninske tožbe proti državi za plačilo odškodnine za nepremoženjsko škodo, ki so jo povzročili državni organi na podlagi 148. in 179. člena Obligacijskega zakonika. Po trditvah vlade je vsako nezakonito ravnanje organov lahko kršitev osebnostnih pravic posameznika. V podporo svojih trditvev je vlada navedla osem odločb Vrhovnega sodišča, ki so bile sprejete med letoma 1998 in 2009, in tri sklepe Višjega sodišča v Ljubljani iz let 2010 in 2011, iz katerih izhaja, da nezakonita "kršitev osebnostnih pravic" po ugotovitvah domačih sodišč povzroča duševno trpljenje, kar upravičuje plačilo odškodnine. Poleg tega je predložila enajst odločb in sklepov Vrhovnega sodišča, Višjega sodišča v Ljubljani in Višjega sodišča v Mariboru, v katerih je širok razpon pravic, kakršne so pravica do osebnega dostojanstva, telesne in duševne neokrnjenosti, zdravega življenjskega okolja, osebne svobode, spoštovanja pokojnih in nedotakljivosti doma, veljal za "osebnostne pravice".

38. Pritožnica je izpodbijala utemeljitve vlade in trdila, da je bila njena pritožba na Sodišče poslana po pošti 27. decembra 2006, "ko ni bilo nobene obveznosti po izčrpanju vseh notranjepravnih sredstev".

39. Sodišče ugotavlja, da je vlada izrazila podoben ugovor v zvezi z razpoložljivostjo civilne odškodninske tožbe že v zadevi *W. proti Sloveniji* (št. 24125/06, 75.–77. odstavek, 23. januar 2014). V tej zadevi je ugotovilo, da so se domače odločbe in sklepi, ki jih je navedla vlada, nanašali na vsebinske temeljne pravice in ne na pravice, ki izhajajo iz izrecne obveznosti države, da opravi učinkovito preiskavo in kazenski postopek. Zato je presodilo, da odškodninska tožba pritožnici ni dajala razumnega upanja na uspeh, in je ugovor vlade zavrnilo. Ker vlada v tej zadevi ni

predložila domače sodne prakse o zavrnitvi te ugotovitve, Sodišče ne vidi razloga, da bi v obravnavanem primeru spremenilo odločitev, ki jo je sprejelo v zadevi *W. proti Sloveniji*.

40. Iz tega izhaja, da je treba ugovor vlade o neizčrpanju notranjepravnih sredstev zavrniti.

3. Sklep

41. Sodišče ugotavlja, da pritožba na podlagi 3. člena ni očitno neutemeljena v smislu točke a tretjega odstavka 35. člena konvencije in ni nesprejemljiva iz katerega koli drugega razloga. Zato jo je treba razglasiti za sprejemljivo.

B. Utemeljenost

1. Trditve strank

(a) Pritožnica

42. Pritožnica je pripomnila, da petindvajset let ni mogoče šteti za "normalno" trajanje kazenskega postopka. Po njenem mnenju se je neukrepanje državnih organov izšlo tako, da je eden od domnevnih posiljevalcev leta 2003 umrl, ne da bi bil obsojen, drugi pa je izginil. Poudarila je tudi, da je bila pri posilstvu noseča osem mesecev. Ob koncu je izjavila, da je bila zaradi posilstva predmet roganja in posmeha, da še vedno trpi zaradi nočnih mor in nekontroliranih napadov ter da mora za premagovanje teh simptomov jemati zdravila.

(b) Vlada

43. Vlada je najprej pripomnila, da se je pritožnica sklicevala samo na prvi odstavek 6. člena in na 13. člen konvencije glede domnevno predolgega trajanja kazenske obravnave. Sodišče je vlado sicer zaprosilo za predložitev stališč glede skladnosti kazenske obravnave z obveznostjo izpeljave učinkovite preiskave, ki izhaja iz 3. in 8. člena konvencije. Glede na trditve pritožnice je vlada menila, da se bo do vprašanja učinkovitosti preiskave opredelila z vidika trajanja postopka.

44. Preiskovalna faza je bila vodena z dolžno skrbnostjo, saj je bila obtožnica vložena štiri mesece po dogodku. Vendar zadeva ni bila deležna prednostne obravnave, saj so bili obdolženci izpuščeni iz pripora. Na trajanje sojenja je vplivala predvsem potreba po zagotovitvi prisotnosti N. T. na sojenju. Opravljene so bile številne poizvedbe zaradi ugotavljanja kraja njegovega prebivališča in/ali zaposlitve; v zvezi s tem so bili izdani nalogi za prijetje in pridržanje. Vendar se je N. T. izselil iz Slovenije in ti poskusi so bili neuspešni, tako da je bila njegova zadeva ločena od zadev preostalih obdolžencev. Poleg tega je bilo treba več narokov od

enaintridesetih, ki so bili razpisani med oktobrom 1995 in majem 2004, preložiti zaradi odsotnosti A. M. in T. D. ali njunih zagovornikov, medtem ko je bilo treba nekatere od njih ponovno razpisati zaradi odsotnosti državnega tožilca, sodnika ali tolmačev. Poleg tega je T. D., ki je sprva sprejel rabo srbskega jezika v postopku, pozneje zahteval prisotnost romskega tolmača. Ker romski tolmači v tistem času niso bili vpisani na seznam sodnih tolmačev, je Ministrstvo za pravosodje 13. februarja 1998 šele na zahtevo sodišča predložilo seznam štirih ljudi, ki so govorili romski jezik. T. D. je pozneje trdil, da enega od tolmačev, ki ga je priskrbelo sodišče, ni razumel.

45. V skladu z navedenim je vlada trdila, da si je sodišče vseskozi prizadevalo izpeljati sojenje v razumnem roku. Kljub temu je več okoliščin, ki jih ni bilo mogoče preprečiti ali se jim izogniti, vplivalo na potek postopka. Po sodbi, ki je bila izdana na prvi stopnji, se je postopek nadaljeval brez daljših zamud; med objavo sodbe, ki je sledila sojenju, in odločitvijo o pritožbi sta pretekli dve leti, čemur je leto pozneje sledila druga sodba. Postopek na tretji stopnji sodne pristojnosti je bil opravljen v enem letu.

2. Presoja Sodišča

46. Ustrezna načela v zvezi z obveznostjo države, ki je neločljivo povezana s 3. členom konvencije, namreč preiskavo primerov trpinčenja in zlasti spolne zlorabe, ki jo zagrešijo posamezniki, so določena v *M. C. proti Bolgariji* (navedena zgoraj, 149., 151. in 153. odstavek).

47. Glede zahtev konvencije o učinkovitosti preiskave je Sodišče razsodilo, da bi morala vsaka preiskava praviloma voditi k ugotavljanju dejstev primera ter razkritju in kaznovanju tistih, ki so odgovorni za kaznivo dejanje. To ni dolžnost, ki zahteva rezultate, temveč sredstva. Organi bi morali sprejeti razumne ukrepe, ki so jim na voljo, da bi zagotovili dokaze o dogodku, kakršni so izjave prič in zbiranje forenzičnih dokazov, zahteva po hitrosti in razumni pospešitvi pa je neločljivi del tega konteksta (glej *Denis Vasiljev proti Rusiji*, št. 32704/04, 100. odstavek, 17. december 2009, z nadaljnjimi sklicevanji). Hitrost odziva organov na pritožbe je pomemben dejavnik (glej *Labita proti Italiji* [VS], št. 26772/95, 133. odstavek in nasl., ESČP 2000-IV). V sodbah Sodišča se upoštevajo zadeve, kakršne so čas, porabljen za sprožitev preiskave, zamude pri ugotavljanju prič ali zaslišanjih (glej *Mătăsarú in Saviţchi proti Moldaviji*, št. 38281/08, 88. in 93. odstavek, 2. november 2010), čas, porabljen za prvotno preiskavo (glej *Indelicato proti Italiji*, št. 31143/96, 37. odstavek, 18. oktober 2001), in neupravičeno zavlačevanje kazenskega postopka, ki povzroči iztek zastaralnega roka (glej *Angelova in Iliev proti Bolgariji*, št. 55523/00, 101.–103. odstavek, 26. julij 2007, in *P. M. proti Bolgariji*, navedeno zgoraj, 66. odstavek).

48. Poleg tega se, če preiskava pripelje do obtožbe, vložene pred domačimi sodišči, procesne obveznosti iz 3. člena konvencije razširijo na

fazo sojenja v postopku. V takih primerih mora postopek kot celota, vključno s fazo sojenja, izpolnjevati zahteve prepovedi grdega ravnanja (glej *Okkali proti Turčiji*, št. 52067/99, 65. odstavek, ESČP 2006 XII (izvlečki), in *Čelik proti Turčiji* (št. 2), št. 39326/02, 34. odstavek, 27. maj 2010). V zvezi s tem je Sodišče že razsodilo, da morajo zaščitni mehanizmi, ki so voljo na podlagi notranjega prava, v praksi delovati tako, da je mogoča preučitev utemeljenosti posamezne zadeve v razumnem roku (glej *Ebcin proti Turčiji*, št. 19506/05, 40. odstavek, 1. februar 2011, z nadaljnjimi sklicevanji).

49. V obravnavani zadevi se Sodišče srečuje s pretiranim primerom zamudnega obravnavanja resnega kaznivega dejanja s strani domačih državnih organov. Ugotovljeno je, da je bila pritožničina pritožba osredotočena na fazo sojenja v kazenskem postopku zaradi posilstva pritožnice, ki je bilo storjeno novembra 1983. Obtožnice proti trem obtožencem so bile vložene leta 1984, deset let pred začetkom veljavnosti konvencije v Sloveniji, vendar se glavna obravnava ni začela vse do 18. novembra 1996 (glej 14. odstavek zgoraj), kar je leto zatem, ko je bila zadeva proti N. T. – ki je Slovenijo očitno zapustil že leta pred tem in ga ni bilo mogoče izslediti – ločena od zadeve v zvezi z drugima dvema obdolžencema (glej 12. odstavek zgoraj). Po smrti T. D. leta 2003 je bil A. M. 3. novembra 2004 (glej 17. odstavek zgoraj) obsojen zaradi hudega kaznivega dejanja posilstva. Ker je bila sodba po pritožbi razveljavljena, je bil A. M. znova obsojen na ponovnem sojenju (glej 19. odstavek zgoraj). Naknadni pritožbi je bilo ugodeno samo v zvezi z izrečeno kaznijo; 3. septembra 2009 je Vrhovno sodišče potrdilo sodbo višjega sodišča (glej 21. odstavek zgoraj).

50. Ob upoštevanju zgoraj navedenega poteka postopka Sodišče ugotavlja, da je bil kazenski postopek v zvezi s posilstvom pritožnice končan nekako šestindvajset let po storitvi kaznivega dejanja, od katerih jih je petnajst preteklo po začetku veljavnosti konvencije v Sloveniji. Vsekakor odsotnost obdolžencev lahko povzroči preložitev obravnave in s tem nekaj zamude v vodenju postopka. Toda Sodišče je že razsodilo, da večje zamude pri vodenju kazenskih postopkov lahko vplivajo na njihovo učinkovitost na škodo obojih, obdolžencev in žrtev, ne glede na izid (glej *Ebcin*, navedeno zgoraj, 56. odstavek). V tem pogledu se zdi, da so preložitve in obdobja popolne nedejavnosti med obravnavami postale *modus operandi* v obravnavanju pritožničine zadeve. Čeprav je res, da se je okrožno sodišče pri poskusih zagotavljanja prisotnosti obdolženega spopadalo s precejšnjimi težavami, je samo nekaj ukrepov seglo dlje od opravljanja poizvedb glede njegovega kraja bivanja, vendar tudi ti ukrepi niso bili uspešni. Predlog, da bi bil za T. D. zaradi njegovega izogibanja sodnim obravnavam uveden pripor med sojenjem, je bil zavržen, medtem ko je bil mednarodni nalog za prijetje leta 2004 izdan samo za N. T. (14. odstavek zgoraj), čeprav v času dogodka v Sloveniji ni imel stalnega prebivališča in ga od leta 1989 ni bilo

mogoče najti. Nedejavnost organov je tako povzročila zamude, ki jih je mogoče opisati kot očitno čezmerne; še več, za izsleditev N. T. in njegovo privedbo pred sodišče je bilo videti malo interesa.

51. Ob upoštevanju zgoraj navedenega Sodišče ne more šteti, da je država ukrepala s potrebno skrbnostjo pri vodenju kazenskega postopka glede posilstva pritožnice. Zato domači organi niso izpolnili svojih pozitivnih obveznosti v skladu s 3. členom konvencije.

52. Iz tega izhaja, da je bil kršen postopkovni vidik te določbe.

II. UPORABA 41. ČLENA KONVENCIJE

53. 41. člen konvencije določa:

"Če Sodišče ugotovi, da je prišlo do kršitve konvencije ali njenih protokolov, in če notranje pravo visoke pogodbenice dovoljuje le delno zadoščenje, Sodišče oškodovani stranki, če je potrebno, nakloni pravično zadoščenje."

A. Odškodnina

54. Pritožnica je zahtevala 50.000 evrov (EUR) za nepremoženjsko škodo. Navedla je, da je trpela zaradi strahu, skrbi in nezaupanja, kar je posledica posttravmatske prizadetosti zaradi posilstva. Prizadet je bil njen odnos do spolnosti, zbolela je za rakom na dojkah in morala je sprejeti psihiatrično terapijo. Menila je, da je oškodovanje, ki ga je utrpela, primerljivo z zelo hudo telesno poškodbo s trajnimi posledicami.

55. Vlada je navedla, da nje ni mogoče obravnavati kot odgovorno za kazniva dejanja fizičnih oseb in da njena zatrjevana odgovornost obsega samo procesne obveznosti po 3. in 8. členu konvencije. Pritožnica je trdila le, da je utrpela škodo v zvezi z zagrešenim posilstvom, ki je bila predmet pravnega postopka, ki ga je sprožila na domači ravni in ki se je končal s sodno poravnavo. Konec koncev tudi ni bilo dokazano, da je pritožničin rak nastal kot posledica posilstva ali navedenih pomanjkljivosti v kazenskem postopku.

56. Sodišče meni, da je pritožnica utrpela nepremoženjsko škodo kot posledico kršitve svojih pravic, ki je bila ugotovljena v tej zadevi. Ob upoštevanju vseh okoliščin in po načelu pravičnosti Sodišče prisoja pritožnici 16.000 EUR za nepremoženjsko škodo.

B. Stroški in izdatki

57. Pritožnica je zahtevala tudi 1.011,31 EUR za stroške in izdatke postopka pred Sodiščem.

58. Vlada je ugotovila, da zahtevk pritožnice ni vseboval izkaza nastalih stroškov. Na podlagi teh okoliščin je vlada menila, da povračilo iz tega naslova ni potrebno.

59. V skladu s sodno prakso Sodišča je pritožnik upravičen do povrnitve stroškov in izdatkov le, če dokaže, da so dejansko nastali in bili neizogibni ter da je njihov znesek razumen. Sodišče v tej zadevi ob upoštevanju razpoložljivih dokumentov in zgoraj navedenih meril meni, da je upravičeno priznati znesek, ki ga zahteva pritožnica (1.011,31 EUR) za stroške, nastale v postopku pred Sodiščem.

C. Zamudne obresti

60. Po mnenju Sodišča je primerno, da zamudne obresti temeljijo na mejni posojilni obrestni meri Evropske centralne banke, ki se ji dodajo tri odstotne točke.

IZ TEH RAZLOGOV SODIŠČE SOGLASNO

1. *razglaša*, da je pritožba sprejemljiva;
2. *razsoja*, da je bil kršen postopkovni del 3. člena konvencije;
3. *razsoja*,
 - (a) da mora tožena država pritožnici v treh mesecih od dne, ko postane sodba v skladu z drugim odstavkom 44. člena konvencije dokončna, plačati ta zneska:
 - (i) 16.000 EUR (šestnajst tisoč evrov) za nepremoženjsko škodo in morebitni davek;
 - ii) 1.011,31 EUR (tisoč in enajst evrov in enaintrideset centov) za stroške in izdatke ter morebitni davek, obračunan pritožnici;
 - b) da se za navedena zneska od dneva poteka treh mesecev do plačila obračunajo linearne obresti po stopnji, ki je enaka stopnji mejne posojilne obrestne mere Evropske centralne banke, za vse zamujeno obdobje z dodanimi tremi odstotnimi točkami;
4. *zavrača* preostali del zahtevka pritožnice za pravično zadoščenje.

Sestavljeno v angleškem jeziku in 15. januarja 2015 poslano v skladu z drugim in tretjim odstavkom 77. člena Poslovnika Sodišča.

Claudia Westerdiek
sodna tajnica

Mark Villiger
predsednik